ACC. N:R M. 11555:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lif 66

Vad säger gamla kyrko-
klockor till oss?

Kan man ej tolka deras stumma
tal så kan man läsa det, ty alla
bär dem en inskription, men säger
den lika, som alla manar till samling
hos sig i Guds gårdar.

Många berättar om sig att de varit
utsatta för en eller flyckar och
mäst angjutas, eller om dem fallit
eller mästat klappen och sprungit
eller varit utsatta för åskväder o. s. v.

Kyrkklockorna äro ofta
fått användas som brandsignal,
om det blev eldsvåda i socknen
i någon by eller bostad, eller
också skogsbrand, då var det att

ACC. N:R M. 11555:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

fortast möjligt komma till någon som hade häst, satte sig på den och red i galopp, och under högfärd sökte red till kyrkan, och omgedbundet kom många alla tre klockorna.

Om i socknen som hade hästar red då till kyrkan för att få vetta brandstation, var det ett enskilt hus så brann det alltid ner, jo. Till och med hela byar, det var en-dast att rädda folk å boget.

Klockorna ringdes fort å länge.

Fann det någon hemgård i nätten så var det att spränna till Klöfvingsklockan å ringa den samtidigt med kyrkklockorna.

Jag hörde blott en gång att när kyrkklocka i Kråkshult ringde

ACC. N:R M. 11555:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Brandtorn, det var 1869, jag var då fyra år, det var en bondbyggnad som brann ner till grunden Gården hette Skattgårds Ålle

Om klockorna skulle ringas under den kommande veckan, så skulle Prästen säga på det från Prädikstolen på Söndagen efter prädikans slut. Kungörelse

I anledning av begravning, nästa onsdag kl. 2 mark tiden klockan 2 kommer klockorna att ringas. Detta torde uppmärksammas!

En sägen från min barndom berättar, att en fattig vandrande gesäll, kom en gång till en Byrkby en kall vinterkväll å ville låna hus det gick inte i hela byn,

ACC. N:R M. 11555:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Så gick han upp i klockstapeln i kyrkan å började ringa i klockorna, men snart var byborna där å frågade vad detta betyder. Ja, säger Gesällen, Barnhärdingbeten är slut, å den vägte på efterräkningen. Nu gick han nattlogi.

Med kyrkklockorna gick fort att få ihop folk.

Vid begravning klämtas det tre gånger med varje klocka ensam, för att alla bandar ska höra.

Om man nu framme vid kyrkan då kan man säga om det är en mans eller kvinna som begravas, det hör man på klämtningen.

Är det en kort så klämtas det tre slag med stora klockan först.

4

ACC. N:R M. 11555:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sedan tre slag med den andra, sedan
tre slag med den tillva. När det nu
en kvinna så klamrar dom först med
den andra klackan och sedan den
stora å sist den lilla, denna klämt
sätt göres tre gånger med varje
klocka sedan alla tre tillsammans
då lätet hytes å bares till graven
Gamla kyrkklockor har ofta sådan
inscription, jag har alltid haft ett
vist intresse att läsa inskriptionen
på klockor då jag varit på resor
å utflykter, och jag erinrar mig
några, i min barndomskyrka i
Småkaredt var den stora klockan
till inskription, Församlen ser i
detta Guds hus, till Bön åkallan och
Tacksägelse, å Faderns Gud och fadren.

ACC. N:R M. 11555:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vid vårgång Kåresdag 1886 a 87
så sporde den, det största kreatur
Bingaren jösan Fredrik, hade en
lång skäftock, att en sådan blöte
sop å kom emellan klöfven och
stadnen, då sporde den, i skorstet
blev det stort tal, år 1889
blev den omgjuten hos Bergholtz i
Stockholm, och en fick han en om=
en inskription, nämligen Psalmen
347 v. 1, kan fråsta hvad i och
hår det ord, som kan det hjerta
nära Församlens folk, der fridens
Tolk, för kunnar jesu lära. L. F. G.

Den andra klocken är omgju=
=ten 1832 i ö yåskåping, och den
följande inskription att förkunna
så vinna klara ljud, till jesus

6)

ACC. N:R M. 11555:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Gräns falla, och nådens milda kraft
till sig och barnsg kalla,
låt folkets egen bön på sina läppar
föda, låt stiga till dig Gud,
med hopp å bliva hörd.

Den lilla klockan utan inskrift.

Karlstorp som är anåt till
Kråkshult, har också tre klockor,
den stora är gjuten i Norrköping
1722, och har följande att säga.

Sin skapare akt uppa det Gud
som gram mot döda tusen skaller,
Hem ämne omr, här ligger Gud
som dig till sin från döden kallar.

Den andra klockan säger,
Gut det anda hava Jesu Herren
den tredje utan inskrift.

ACC. N:R M. 11555:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Efter våra kyrkklockor var det
det sprråk att tala till våra hy=
=vatsar. Då vår gjekomårdahe
(gjekasspåldsig) skulle vedsättas i
vår kyrkogård, så fick ej
klockarna ringa, det var förbjudet
ty det trodes att det då skulle
bränna vägen olycka antingen
med ringaren eller med klockan
och ingen ringare gjorde det
heller. Som fick ej ens
bäras genom likporten utan
dessa dag kistan over muren
på två plankor, och änget
likfälje var med och ingen
präst utan endast två kantar
gog sog det en gång vid vår
kyrka i Kråksmåla Troligen 18 [illegible]

8)

ACC. N:R M. 11555:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Detta var en lördags afton efter solens nedgång, det sades att Ryttaren borde ensam ute vid gränsen visan som ringde sammanringningen. Denna sed förekom omkring 1880 talet, å nu begrans alla lika fast att det sker mäst i socknarna reckan å ej på Söndagar. Den nu begrans det som andra kristna, men klockorna tycks ej ha samma ljud som dom sångs för en sjelbsördare.

Några ramsor eller gåtor om klockorna, är okänt, men jag kan så säg att det en lätten gåtan dom dom dodd stå på en klocka som önskepåtären var förpassde.

9.

ACC. N:R M.11555:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När första Gustav var vår kung, och fred i all Europa skulle vara, men krigets våda var låg tung så blev jag ej i Stockholm gjuten år 1925." men var den fick vara jag ej, men troligen i Östergötland.

Att klockan kunde föreställa lik eller begravning, okänt.

Min Mamma och Morsan var födda på 1840-talet i Skede socken östra härad i Kips län. Dom berättade ofta om den då stora klockan till Skede kyrka skulle gjutas.

Det skulle vara gjort i en stor sandgrop på Rosa ägor ej långt från kyrkan, området okänt på 1840 talet troligast i slutet.

(10)

ACC. N:R M.11555:11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Här byggdes smältugnen och här formades klockan, Gjutmästarens namn okänt likaså hans gesäller.
Då allt var färdigt så fick gesällerna skåda om smältugnen då metallen smält å var färdig att tappas, så kom det en rik fru vem strän Rösa gått för att leda arbetet, så kom stod å såg på den glödande metallen så tog hon av sig en stor guldring på fingret å kastade den i metallsmältan.

Gjutseglaren var ej nöjaktig utan var någon annanstans det dröjde på tiden och tappningen måste börjas, och då gjutmästaren kom så var den gjuten

11.

ACC. N:R M. 11555:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Gjutessugen hade gått bra.
Klockan blev putsad och så
ressänningarne färdiga och upphängd.
Då den nu ringdes så hade
den fått ett skart och ljuvligt
ljud så att den hördes flera
socknar omkring, och så fick
så ressänningen Gesällen ärran för
för den vackra klockans.

Detta förtröt Gjutmästaren så
hårt att han tog Gesällen med
sig till närbeläen av gjutplatsen
och sågen till honom! har du fått
brödet för mig, så tar jag
livet från dig, och där stack
han ner honom och gjorde honom
i ett stenras, Har blev en
s. k. vårdkast, som skulle

12

ACC. N:R M. 11555:/3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

alla som åkte eller vandrade förbi kastet på något föremål som
som risgrenar eller sten eller trä
kastet är cirka 15 - 20 meter
från vägen mot Wettanda mellan
Skede kyrka å Rösa backe.
Jag har själv sett 3-4 ring
gått förbi den i sällskap med
mor, å vi bröt av grenar å
kastade på hågen, vi skulle gå
till Mormor och Morfar, och
mor berättade att vårdkasten var
lika då hon var liten flicka
Gästmästaren gick sedan och
borrade ett hål i klockan och
sedan var det vacka gått det
bortåt, och han fick en sorg-
sång i stället, den talades

ACC. N:R M. 11555:14

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

att en unger gesäll fick slappa till sist för mej för mej — för mej.
Vad straff gustmästaren fick är okänt.

(Uppsala Skede)
Repfenbare Knutsson Dalsjö. var kyrkoherde — hans fader Hermans Jegil Dagel, och född i Skede förmodligen 1750. Kunde att Repfenbare har sitt ursprung av samma stock som. sina föräldrar tid.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Acc. N:r M. 11555:15.

Sågatorp är en grannsocken till Träslöv, nämnt under södra Halland. Byggnaden är byggd 1888, anstiftad av en sjön sågare.

Från den 120 fot höga klockstöpeln berättas det, att stora klockan en gång vid ringningen skulle slita sig loss och gå ut genom klockelökarn och rullat i sjön, där den även sågats kvarliggande, sägen berättar att den gjort ett par försökt att ta upp den men misslyckas. Första gången skulle några utsedda karlar försöka, på det villkoret att ingen fick säga ett enda ord under arbetet, det gick bra tills den fått den i vattenytan, då sade någon av dem ett ord, och då försvann hela

Acc. N:r M. 11555:16.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

åter i djupet. Den andra gången
hade någon klok sagt, att den skulle
skaffa sig ett par oxar som var
födda tvillingar å tänja dem den
skulle dra upp klockan, men det
tog långa tider, men slutligen
lyckades att få oxar, och så blev
det att försöka. Den lille klockan
och slutligen fick den fast en
lina om den och satte för ox-
arna, då klockan kom i vattengrav
så säger en röst! Oxarna
har inte druckit sin första
mjölk i samma bäta, och
därför orkar den inte, och
så brast linan och klockan
försvann åter i djupet. Och
den ligger kan troligen finnas.
Så har jag hört den gamla sagen.

16

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Acc. N:r M. 11555:/7.

Jag hörde en gång en ostgöta berätta om en jätte vid namn Rise, som bodde i ett högt berg någon mil från Örebro. Om natten var på detta berg så hördes kyrkklockorna från Örebro Domkyrka. Denne jätten hörde dem alltid, slutligen blev jätten så rädd att han tog två stora stenblock, ett under var armen i hopen sig i väg mot Örebro för att slå ner klockorna i kyrkan. Då vägen mötte han en skomakare som bar på en stor säck gamla skor som samlat på landsvägen.
Jätten frågade honom om det var långt till Örebro, men du gå dit frågade skomakaren.

17

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Acc. N:r M. 11555:18.

Ja jag skall gå dit å slå ner klockorna i kyrkan jag orkar inte höra dom längre. Men långt det är vet jag int, men långt är det, det kan du veta daru, att det är 7 år sedan jag gick därifrån å dessa skor har jag slitit ut på vägen, "ja". Så får vem som vill gå dit men inte jär se sa jätten och kastade stenblocken å dom skall nu bilda en bro over en stor bäck eller en ån. som ännu skall kallas Rise stesar Skomakaren sådade örebro klokor så var den gamla sagen.

Skarespån av kyrkladdar användes av trollpackan, men vartill är, okänt, jag har sedast hört det sägas på gärsa.

18

Acc. N:r M. 11555:19.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Klämtningen.

Vid alla kyrkor klämtas det 7 olika dagar i veckan — ej söndagar, klämtningarna börjar 1. Maj och fortfar till 1. Oktober, dom klämtar kl. 6 på morgon och 6 på aftonen, men det är ej lika många slag vid alla kyrkor, i Kråksmåla klämtar dom 10. slag varje gång det betecknar tre Guds bud eller de 10 budorden, i Emmaljunga klämtar dom tre slag det betyder, Treenighetens eller våra trosartiklar, vid någon annan klämtas det 7 slag, det betyder de 7 bönorna i Fader vår vid en annan klämtas två slag det betyder de två heliga sakramenten

19.

Acc. N:r M 11555:20.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Dopelsen och Nattvarden

Vid en annan klämtade det de 4 huvudsyskena, de 10 Guds Bud, Trons artiklar, — Herrans Bön — Dopelsens Sakrament och Altarets sakrament.

Kom man nu till en främmande kyrka då klämtningen började, så kunde man säga vad ringat dom klämtade, det var ju endast de gamla som visste om det.

Jag minns från min barndom då sitter gamla gamman stöd med bägge händer då dom klämtade jag skulle gå ta mera det som hon gå hade sagt till mig att ga stilla och gråta detsamma, jag förstod det gå då, men hon sitte lära mig en god bok.

20

ACC. N:R M. 11555:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det hörde alltid till den gamla kristliga seden att man skulle lyfta på hatten vid alla tillfällen då man fick höra kyrkklockorna ej blott då man var vid kyrkan utan även hemma vid arbetet.

Det var sig en förnimelse om att detta ljud skall en gång följa mig till gravens vilopallt.

Att kyrkklock börjat ringa sig själva är okänt. Varför en klocka fallit ner eller klappen fallit, berodde på slitning eller för åldrat material som kanske ofta var månghundrade år gammalt och slitet. Att en kyrkklock ringt då en Påskkg ring åkt åsien kyrkan det har jag hört om så det här jo ej hit

21v